

LES CIÈNCIES SOCIALS A LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Francesc Mercadé Durà
(*Universitat Autònoma de Barcelona*)

És molt important haver conegut i estudiat la Universitat Autònoma de Barcelona (veritablement Autònoma), sobretot en uns moments en què l'autonomia torna a ser una possibilitat real (no ha deixat mai de ser una exigència de tots els estaments universitaris). Els treballs descriptius i crítics sobre aquesta important etapa encara no són suficients. Concretament ens interessa destacar el paper de les Ciències Socials i precisant més les assignatures precursors de la Sociologia.

És evident que la situació actual està molt lluny de la de l'any 1933, però el que té d'important l'experiència és, més que assignatures concretes, l'enfocament que es donava als seus programes i la possibilitat de gestió democràtica dels plans d'estudis. La Sociologia avui té un paper fonamental en el procés de canvi accelerat que viu la societat del món actual i concretament a l'Estat espanyol. Està a les mans dels investigadors el fer-ne una ciència realment progressista. Els intents de frenar o canviar el contingut a la nova ciència són, en conseqüència, reaccionaris. La Sociologia no té encara a l'Estat espanyol l'estructura necessària per al seu creixement; tots els estudis estan centralitzats a Madrid. Està per veure la postura del Ministeri davant la demanda d'una secció a la Universitat Autònoma (?) de Barcelona. (La Facultat d'Econòmiques, reunida en Junta, va aprovar el pla d'estudis de la nova secció i el va enviar a Madrid.) És evident que això permetria desenvolupar un nombre suficient de matèries amb l'especialització i la titulació corresponents.

Per altra part són molt importants els passos que es donen a la Universitat per aconseguir una Facultat de Ciències humanes que lògicament tindria un lloc important per a la Sociologia. De l'interès de la gent, en són prova les nombroses cartes rebudes al departament, i l'explosió amb èxit de nombrosos centres que, d'alguna manera, expliquen programes de Sociologia; sempre són institucions privades, sense títol reconegut.

Si la nostra societat avança cap a la democràcia, cada dia necessitarà més els sociòlegs, i és important que aquests estiguin ben preparats. Si no aconseguim invertir el procés, ens trobarem que les matèries que cada dia

són més demanades per la societat seran, paradoxalment, les menys estudiades a la Universitat.¹

Introducció històrica

És al començar el segle XIV que varen establir-se a Catalunya els primers ensenyaments que podrien anomenar-se universitaris: l'Estudi General de Lleida, creat per un privilegi de Jaume II el 1300, que comprenia Dret Canònic i Civil, Medicina, Filosofia i Arts.

Com a resultat d'una política restrictiva, fins a darrers del segle XV no hi hagué a Barcelona altres ensenyaments que els que es donaren als convents; els anomenats Estudis Generals, en constants modificacions, visqueren sense interrupció fins al començament del segle XVIII; cap a mitjans de segle els estudis universitaris conegueren una època d'extraordinària esplendor.

Perduda pels catalans la Guerra de Successió, la Real Junta Superior de Justicia y Gobierno, creada per substituir els altres organismes polítics de Catalunya, modificà la situació traslladant a Cervera els estudis de Filosofia, Cànon i Lleis, i deixant a Barcelona els de Medicina i els de Gramàtica, que donaren els jesuïtes. Aquesta situació provisional es prolongà uns quants anys, durant els quals fou àmpliament discutida la conveniència de crear una sola Universitat a Catalunya, que ajuntés les existents a Lleida, Barcelona, Vic, Girona i Tarragona. Després de moltes «anades i tornades», a través de negociacions laboriosíssimes, l'any 1837 va decidir-se el trasllat de la Universitat de Cervera a Barcelona. La Universitat barcelonina va donar els seus fruits.

El 1919 es va donar un gran pas endavant: el ministre senyor Cèsar Silió concedí per decret l'autonomia a totes les universitats espanyoles; però quan per primera vegada s'anava a iniciar l'assaig, un canvi polític tornà les coses a la situació anterior; malgrat tot, Catalunya era conscient de la importància del problema universitari: en són prova el primer Congrés Universitari Català i la creació dels Estudis Universitaris Catalans el 1906, i el Congrés Universitari Català del 1919.

1. La informació en què es basa aquest article és principalment l'Anuari 1934-1935, Universitat de Barcelona, i també explicacions directes de gent que hi va participar.

La Universitat Autònoma de Barcelona

El 19 d'abril de 1931 es féu càrrec de la direcció de la Universitat de Barcelona una Comissaria que preparà un projecte d'Estatut d'Autonomia, basat en l'elaborat en el Congrés de 1919. Més tard, i ja durant la discussió parlamentària constitucional, es plantejà —entre les reivindicacions d'autonomia cultural de Catalunya— la qüestió de la Universitat de Barcelona. En l'Estatut de Catalunya (art. 7è) constaren ja les normes per a l'establiment d'una Universitat Autònoma a Barcelona. Iniciades les gestions per executar aquest article 7è, donaren com a resultat el decret del Govern de la República de 1er. de juny de 1933: es crea, doncs, la Universitat Autònoma de Barcelona, autònoma respecte als dos Governos, i regida per un patronat de tipus universitari, de procedència mixta i compost per onze membres: el rector de la Universitat com a vocal nat, cinc vocals nomenats pel Govern de la República i cinc vocals nomenats per la Generalitat. El Patronat ha d'establir i realitzar l'Estatut d'Autonomia i ha de garantir la recíproca convivència de les llengües i cultures catalana i castellana.

El 18 de juliol es constituí el Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona, que nomenà president al senyor Pompeu Fabra, vice-president el senyor Domènec Barnés i secretari el senyor Joaquim Balcells. Es redactà un projecte de l'Estatut de la Universitat de Barcelona, que fou aprovat el 7 i el 13 de setembre respectivament pels Governos de la República i de la Generalitat de Catalunya. El 19 de desembre foren elegides les primeres autoritats acadèmiques de la Universitat Autònoma; fou nomenat rector el senyor Pere Bosch Gimpera. En els Estatuts es crea una Junta universitària formada pel rector, que en serà el president, i, per cada Facultat, tres professors (numeraris o agregats), un ajudant i un alumne. Cadascun elegit pel grup al qual pertanyi. És tasca de la Junta establir el reglament interior de la Universitat, per sotmetre'l a l'aprovació del Patronat, establir els plans d'estudis, a proposta de les Facultats respectives, formular el pressupost anual, etc...

Existeixen, doncs, al curs 1934-1935, cinc Facultats: Filosofia i Lletres i Pedagogia; Ciències; Dret i Ciències Econòmiques i Socials; Medicina; Farmàcia. Cada Facultat participa a la Junta, de la qual és president el rector, Bosch Gimpera, i secretari A. del Castillo, amb quatre vocals professors i un vocal alumne.

Les ciències socials a la Universitat Autònoma

Ens interessa especialment estudiar el cas de la Facultat anomenada de Dret i Ciències Econòmiques i Socials. Cal recalcar, doncs, les seves funcions:

1. La Facultat de Dret i Ciències Econòmiques i Socials té per finalitat: *a)* la formació d'una cultura jurídica fonamental; *b)* la preparació universitària per a les professions del Dret; *c)* la investigació científica i la formació de futurs investigadors; *d)* la difusió extrauniversitària de la cultura en els aspectes relacionats amb la Facultat.

2. La Facultat prepararà per obtenir els títols de Llicenciat i Doctor en Dret. La distribució normal dels estudis serà la següent: un primer període, dedicat a matèries bàsiques exposades preferentment en cursos generals i sistemàtics de caràcter elemental, en els quals l'alumne adquirirà una visió de conjunt del sistema de cada una de les disciplines i rebrà una informació bibliogràfica suficient. Un segon període dedicat preferentment a cursos especials de caràcter fonamental i a cursos monogràfics.

Les matèries del primer període seran: Introducció a la Ciència del Dret; Institucions de Dret Romà; Elements d'Història del Dret; Institucions de Dret Civil, dos cursos; Institucions de Dret Públic (Polític i Administratiu), dos cursos; Institucions de Dret Penal; Institucions de Dret Processal; Economia Política.

En el segon període, sense abandonar la unitat bàsica en la formació jurídica dels estudiants, es tractarà de marcar-hi un cert grau d'especialització, segons llurs preferències. Les matèries d'aquest període constituïran els següents grups: Dret Privat, Dret Públic, Dret Penal, Ciències Econòmiques.

Cada grup, doncs, tindrà les seves disciplines o assignatures pròpies més dos cursos a elegir entre els que organitzi cada any la Universitat, sense distinció. L'elecció de l'alumne haurà d'ésser aprovada per la Facultat. Ens interessa especialment el cas del grup de Ciències Econòmiques: Economia Teòrica, Economia Aplicada, Història de les doctrines econòmiques, Ciència i Legislació Financeres, Estadística, Política Social, Legislació del Treball, Dret Mercantil, Dret Internacional Públic i Privat, Dret Canònic, Filosofia del Dret.

La Universitat publicà un pla model:

Primer període:

I	II
Introducció a la Ciència del Dret	Història del Dret
Dret Romà	Dret Civil (II)
Dret Civil (I)	Dret Administratiu
Dret Polític	Dret Penal
Economia	Dret Processal

Segon període:

Cada grup estava desgranat en les diverses assignatures; observem concretament el grup de Ciències Econòmiques:

I	II
Economia Teòrica	Economia Aplicada
Història de les Ciències Econòmiques	Estadística
* Ciència i Legislació Financeres	Política Social
* Dret Mercantil	Legislació del Treball
* Dret Canònic	Dret Internacional Públic i Privat
	Filosofia del Dret

A cada un dels grups del segon període els alumnes hauran de cursar, a més de les matèries abans consignades, dos cursos més, a elegir entre els que organitza cada any la Universitat, sense distinció. Les matèries assenyalades amb un asterisc figuren a tots els altres grups (mínim de matèries corresponents a les assignatures del pla d'estudis de l'Estat).

Estudi concret del curs 1934-1935

Seria interessant entrar més en aquest pla d'estudis model, observant els professors i programes que hi havia durant el curs 34-35, fent constar només aquelles assignatures que tenen més relació amb el que avui són respectivament l'Economia i la Sociologia.

PROGRAMA DE CURSOS

Primer període:

— *Economia Política* — Professor Jaume Algarra (90 lliçons).

Segon període:

— *Teoria de l'Estat i Dret Constitucional.*

— *Institucions socials i polítiques de Catalunya a l'Edat Mitjana* — Professor Jaume Ma. Mas Puigarnau, encarregat de curs (60 lliçons).

Programa: Formació territorial de Catalunya: Reconquesta i colonització. Règim senyorial i agrari. Classes socials. Règim de treball. Origen i desenvolupament del feudalisme: causes de la seva decadència.

— *Economia teòrica* — Professor Manuel Raventós (30 lliçons).

Programa: Nocions fonamentals i el problema de les lleis en Economia. Els elements naturals de la producció; Factors de la producció; Empresa. Economia de la circulació-distribució; Elements de la circulació; Mercat; Diner; El Crèdit. La dinàmica de la circulació; Conjuntura i doctrina de la crisi; Història de la crisi, especialment de la de 1929-33; La distribució; El salari; La renda de la terra; L'interès; L'estalvi; Benefici; El consum; La pèrdua i l'assegurança.

— *Economia Dirigida.*

— *Estadística* — Professor Josep A. Vandellós, encarregat de curs (60 lliçons).

Programa: Metodologia estadística. Càlcul de probabilitats. Aplicació de l'Estadística a les Ciències econòmiques i socials.

— *Història de les doctrines econòmiques* — Professor Manuel Sánchez Sarto, encarregat de curs (60 lliçons).

Programa: Problemes fonamentals de l'Economia a través de la Història de les idees econòmiques. Resum de les principals tendències en la Història de l'Economia. El problema del valor; el problema del preu; el problema de la distribució de la renda; el problema del diner; el problema del comerç exterior i del canvi; el problema de la crisi i de la conjuntura.

— *Ciència i Legislació Financeres* — Professor Jaume Begarra (60 lliçons).

— *Política Monetària i Bancària* — Professor Josep M. Tallada. Encarregat de curs (30 lliçons).

Programa: Origen i naturalesa del diner. L'or i l'argent com a metalls monetaris. Formació dels sistemes monetaris dels Estats moderns. El patró or clàssic. El fenomen dels canvis. Els Bancs d'inversió. El paper moneda. La infracció fiduciària. Les reformes monetàries de la postguerra. Noves modalitats en el funcionament del patró or. Experiències de moneda dirigida.

— *Finances Públiques* — Professor Miquel Vidal i Guardiola, encarregat de curs (20 lliçons, 2on. i 3er. trimestres).

ENS INTERESSA ESPECIALMENT L'ANTECEDENT DE L'ACTUAL SOCIOLOGIA:

— *Política Social* — Professor Antoni Moles Caubet, encarregat de curs (40 lliçons).

Programa: Concepte analític de la política Social: els seus precedents normatius i doctrinals. Contingut, extensió i bases de la Política Social. Superestructura dels moviments socials: les institucions. Morfologia legislativa. Metodologia. Durkheim i Le Play. La fenomenoscòpia de Simiand. Problemes de la Política Social. Lleis de colonització interior i reforma agrària.

NOTA. Diverses sessions d'aquest curs es dedicaran a treballs pràctics.

Es van organitzar també uns seminaris d'estudis polítics, dirigits pel professor Josep Xirau i uns cursos monogràfics entre els quals val la pena de remarcar els següents:

— «Història de les idees polítiques»:

1) Les transformacions de la democràcia atenesa. Professor P. Bosch Gimpera. 2) L'individu i l'Estat en la constitució política romana. Professor Joaquim Balcells. 3) Les «Corts» i la «Diputació» de Catalunya. Professor Antoni de la Torre. 4) La política europea del Renaixement. Professor Josep Cenero. 5) Història política i econòmica de la postguerra. Professor Manuel Raventós. 6) Les idees fonamentals de la Política Moderna. Professor Josep Xirau. 7) Paneuropeisme. Professor Josep M. Trias de Bes.

— Cursos especials:

1. La crisi actual i les transformacions econòmiques del món. Professor Josep M. Tallada.

Programa: Evolució del capitalisme. Pèrdua de l'automatisme en el funcionament de les institucions econòmiques. Crisi de conjuntura; crisi d'estructura. El moviment de concentració industrial. La racionalització. El fet sindical. Les transformacions del patró or. El control monetari. La moneda dirigida. El predomini de la Banca privada. El nacionalisme econòmic. Les noves orientacions de la política comercial. El fet rus. El pla quinquennal. L'intent empíric de transformació econòmica dels EE.UU. Els règims corporatius. El neosocialisme.

2. Morfologia del capitalisme. Professor Antoni Moles Caubet.

Programa: Fenòmens que deriven del capitalisme en les seves diverses fases. Crisi del seu desenvolupament i assaigs de superació.

3. La direcció política de l'economia moderna. Professor Manuel Sánchez Sarto.

Programa: Problemes econòmics de l'Estat totalitari. Intervencionisme de l'Estat. Autonomia econòmica i nacionalisme.

Durant el curs 1934-35 s'organitzaren també nombroses conferències, que complementaren els estudis. Foren conferenciants: Lluís Nicolau D'Oliver, Gabriel Alomar, Salvador de Madariaga, Joan Estelrich, Manuel Serra i Moret, A. Rovira i Virgili, M. Vidal i Guardiola, Joaquim Xirau, etc.